

УДК 343.575

Волинець Віталій Вікторович – старший науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України.

Позитивний досвід удосконалення кримінального законодавства України у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків

У статті здійснено аналіз міжнародного та вітчизняного кримінального законодавства, порівняно між собою різні міжнародні норми, що регламентують відповідальність за злочини у сфері обігу наркотиків, запропоновано конкретні кроки щодо його вдосконалення.

Ключові слова: наркозлочинність, наркосиндикати, трамадол, незаконний обіг наркотичних засобів, альтернатива кримінальному покаранню, конвенції ООН.

З метою обміну вітчизняним і міжнародним досвідом 26–27 травня 2011 року в м. Донецьку відбулася науково-практична конференція “Протидія наркозлочинності: вітчизняний та міжнародний досвід співпраці правоохоронних та судових органів”, у роботі якої взяли участь представники майже всіх гілок влади, а також представники правоохоронних органів Баварії (Німеччина). На конференції було розглянуто широке коло питань, пов’язаних з протидією наркоманії та наркозлочинності в Україні та світі. Зокрема, розглянуто питання: “Розповсюдження наркоманії – загроза національній безпеці України: шляхи вирішення проблеми”, “Наркозлочинність та корупція як загрози національній безпеці та питання вдосконалення кримінального законодавства України й аналізу міжнародного законодавства в галузі боротьби з нелегальним обігом наркотиків та їх вживанням”.

Нелегальний обіг наркотиків завжди вважався серйозною соціальною проблемою не тільки для України, але й практично для всіх країн сві-

ту. Наразі цей вид злочинної діяльності став швидко розвиватися та набувати більш досконалих, витончених форм. Давно не є таємницею, що торгівля наркотиками приносить величезні надприбутки, які щороку становлять близько 400 млрд доларів США [1].

Головним фактором залишається те, що тисячі людей практично в усіх країнах світу вживають наркотики, незважаючи на їх негативний вплив на фізичний та психічний стан здоров'я.

Швидко зростає як кількість злочинів, пов'язаних із наркотичними засобами, так і кількість осіб, які вживають наркотики та психотропні речовини. Наявність взаємозв'язку між наркотизмом і злочинністю сьогодні є тотожною. Потрапляючи до наркотичної залежності при постійно зростаючих цінах на наркотики, наркоман перебуває у стані підвищеної готовності щодо вчинення злочину з метою відшукування коштів на їх придбання [2].

Водночас, чим більше споживачів наркотиків, тим вищі доходи, тим вища їх зацікавленість у вдосконаленні своєї злочинної діяльності з розповсюдження наркотичних засобів із усіма наслідками, що випливають з цього. Масштаби та обсяги вживання наркотиків перебувають у прямій залежності від незаконної торгівлі ними, яку вже давно прибрали до рук міжнародні "наркосиндикати" і ведуть широкий наступ на всі країни та континенти з метою заволодіння ринками збуту. Тому спільні дії щодо розв'язання проблеми боротьби з незаконним обігом наркотиків у світовому масштабі є загальною відповідальністю, що вимагає комплексного й збалансованого підходу.

На міжнародному рівні політику в галузі боротьби з наркотиками на сьогодні визначають конвенції ООН, що стосуються контролю за наркотиками: Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 р. (з поправками, внесеними відповідно до Протоколу 1972 р.), Конвенція ООН про психотропні речовини 1971 р., Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р., інші документи ООН, угоди між державами про співробітництво у зазначеній галузі. Україна ще на початку 90-х років минулого століття, вбачаючи зростаючу необхідність у протидії наркоманії на своїй території, здійснила ратифікацію зазначених вище конвенцій та міжнародних угод.

Аналіз міжнародних правових норм свідчить про тенденцію до встановлення міжнародним співтовариством більш жорстких заходів для подолання наркотизму – від встановлення міжнародного контролю за правомірним розподілом і використанням наркотичних засобів до постійного контролю за їх незаконним обігом і "відмиванням" коштів, одержаних від незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин [3].

Правовою нормою у Конституції України затверджено, що кожна людина має право на охорону здоров'я, а держава повинна забезпе-

чувати їй це право. Виходячи з даного визначення, слід розуміти, що держава бере на себе обов'язок піклуватися за здоров'ям нації, у тому числі, оберегати її від негативних чинників, пов'язаних із наркоманією.

В свою чергу, законодавчо було запроваджено низку законів України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, зокрема закони України “Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів”, “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними”, Постанови Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 770 “Про перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів”, від 18 січня 2003 р. “Порядок здійснення контролю за обігом наркотичних та (психотропних) лікарських засобів”.

Зважаючи на тенденцію щодо поширення наркоманії в Україні, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2010 року № 2140-р затверджено “План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 роки”, основною метою якої є продовження розробки і здійснення на державному рівні заходів щодо протидії поширенню наркоманії та злочинності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, виконання Україною відповідних зобов'язань перед міжнародним співтовариством.

В Європі заходи щодо подолання наркотизму здійснюються під егідою ООН, Комісією з наркотичних засобів Економічної і Соціальної ради ООН, Міжнародним комітетом з контролю за наркотиками ООН та іншими міжнародними організаціями.

Враховуючи зазначене, можна дійти висновку, що сьогодні міжнародна політика визначається наведеними угодами, що впливають на національну політику держав у цій галузі. Зважаючи на те, що наркобізнес є міжнародною проблемою, а також, ураховуючи швидкі інтеграційні процеси, руйнування ідеологічних перешкод, відкритість кордонів, необхідність міжнародного співробітництва і взаємодії країн у боротьбі з нелегальним обігом наркотичних засобів не викликає сумніву. США, наприклад, у своїх програмах по боротьбі з наркоманією проблему наркотиків відносять до питань зовнішньої політики. Але міжнародне співробітництво не буде ефективним без визначених загальних принципів, яких мають дотримуватися всі учасники. Тому положення міжнародних документів ураховуються національними законодавствами країн, що підписали вищенаведені конвенції.

Аналіз міжнародних законодавчих актів дозволяє виділити два основні напрями політики попередження поширення наркотиків та їх немедичного вживання:

1. Рішуча, жорстка боротьба з незаконним розповсюдженням наркотиків та їх нелегальним ринком.

2. Гуманне ставлення до осіб, які страждають на наркоманію [4].

Уявлення про деякі підходи до вирішення проблеми, що розглядається, дають національні законодавства окремих країн. Відмінною рисою законодавчого регулювання суспільних відносин у багатьох країнах є те, що відповідні законодавчі норми містяться в нормативних актах, які відносяться до різних галузей права:

- норм кримінальних кодексів;
- норм кодексів охорони здоров'я;
- спеціальних законів, що регулюють застосування всіх або окремих видів наркотичних засобів;
- професійних кодексів або інструкцій, які регулюють поведінку певних груп фахівців (лікарів, фармацевтів та ін.);
- інструкцій з оптової або роздрібної торгівлі наркотичними засобами;
- промислових інструкцій (в області хімічної та фармацевтичної промисловості);
- транспортних інструкцій (перевезення наркотиків);
- митних кодексів та інструкцій.

Законодавство багатьох країн світу розглядає пристрасть до наркотиків швидше як патологічне явище, ніж злочин, проте наслідки незаконного вживання наркотиків трактуються по-різному – від добровільного до примусового лікування, покарання з лікуванням чи без такого.

У вітчизняному законодавстві визначено, що злочинами є майже всі діяння, які вчиняються з порушенням положень Конвенцій ООН. А відповідальність за вчинення таких злочинів у кримінальному законодавстві України є доволі суворим. Розділяючи погляди вітчизняних науковців А. А. Музики та О. Н. Гороха, вважаємо, що необґрунтованим, зокрема, видається встановлення кримінальної відповідальності за незаконне публічне вживання наркотичних засобів (ст. 316 КК України), оскільки це порушує права і свободи людини й суперечить Конституції України та міжнародним актам про права людини.

Міжнародні конвенції залишили на розгляд сторін питання про необхідність притягнення до кримінальної відповідальності за вживання наркотиків. Окремі країни по-різному вирішують цю проблему. Так, у Франції, Італії, Швейцарії, Люксембурзі прийом наркотиків заборонено, але в Італії ця заборона тільки констатується законом, а покарання за його порушення не передбачено. У Великобританії та Ірландії кримінально караним є лише прийом опіуму. В Бельгії кримінально-правова заборона розповсюджується на групове застосування наркотиків. У Данії, Німеччині, Нідерландах, Португалії вживання наркотиків не кваліфікується як злочин [5]. Але у законодавстві країн, де прийом

наркотиків не є кримінально караним, передбачено диференціацію покарання (у підході до факту придбання або володіння наркотиками для власного вживання). Так, у Бельгії, Данії, Німеччині придбання наркотичних засобів для особистого використання карається так само, як і придбання їх з метою подальшого продажу. Ірландія, Італія, Португалія і Великобританія розглядають володіння наркотиками споживачем з метою особистого вживання як відмінне від придбання у зв'язку з продажем у подальшому. Відповідно, розрізняються і санкції за ці діяння.

Деякі країни диференціюють відповідальність залежно від того, стосовно якого наркотичного засобу скоєно діяння. У цьому аспекті особливо виділено гашиш; діяння з використанням якого караються менш суворо в Ірландії, Нідерландах, Італії, Іспанії. У законодавстві Бельгії, Данії, Франції, Німеччини, Греції, Люксембургу, Португалії не існує відмінностей між наркотиками. У Великобританії наркотики розділено на три рівні за ступенем небезпеки й залежно від його рівня визначається покарання [6].

Враховуючи положення відповідних міжнародних документів, законодавчий досвід інших держав і вітчизняної слідчої та судової практики, у Кримінальному кодексі України право на використання мають вісім статей – 307, 308, 309, 310, 311, 315, 317 і 320. Інші норми у сфері обігу наркотиків доцільно було б вилучити (ст. ст. 316, 314, 318, 319 КК України) або ж об'єднати (ст. ст. 305, 306, 312, 313 КК України) з подібними за своєю спрямованістю юридичними нормами.

Недоцільним є виділення спеціальних норм про контрабанду наркотиків (ст. 305 КК України) та використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів (ст. 306 КК України), оскільки вони обтяжують кримінальне законодавство зайвими окремими нормами. Караність за ці діяння має передбачатися ст. ст. 201 і 209 КК України. Саме такий підхід реалізовано в законодавстві більшості зарубіжних держав. Це й буде узгоджено з принципом економії кримінальної репресії.

Зайвими у законодавстві також є незаконне введення в організм наркотиків (ст. 314 КК України) по суті змісту статті є збутом наркотиків (ст. 307 КК України) та насильницьким схиланням до їх вживання (ст. 315 КК України) і, незалежно від наслідків таких дій, можуть кваліфікуватися як відповідний злочин проти життя та здоров'я особи. Незаконні дії з документами на отримання наркотиків (ст. 318 КК України) можуть бути без особливих зусиль кваліфіковані за загальними нормами – ст. ст. 358 або 366 КК України. Те саме стосується і незаконної видачі рецепта на право придбання наркотиків (ст. 319 КК України). Такі дії можуть бути кваліфіковані як готування у співучасті до злочину, передбаченого ст. 308 КК України, заволодіння наркотичними засобами чи психотропними речовинами шляхом шахрайства.

Також доцільною вбачається розробка правових норм щодо здійснення перевірок фірм, які займаються оптовою реалізацією медичних препаратів, що містять діючу речовину “трамадол”, які згідно з нормативними документами не підлягають жодному обліку. Віднесення всіх трамадолових препаратів до речовин, які підлягають предметно-кількісному обліку та відпускаються в аптечних установах по рецептурних бланках поліпшить антинаркотичну картину в державі та зменшить кількість людей, які б хотіли спробувати наркотичні препарати за ради ейфорії або з цікавості.

Найбільш суворі покарання як у вітчизняному, так і міжнародному законодавстві передбачені за виробництво наркотиків, їх вивезення та ввезення без належного дозволу влади і незаконну торгівлю. Як правило, серед обставин, що обтяжують відповідальність, ураховуються діяльність у злочинних організаціях, рецидив злочину, надання наркотиків неповнолітнім.

У кримінальних законодавствах країн Західної Європи існує система заохочення до лікування правопорушників-наркоманів, яким, як альтернатива кримінальному покаранню, може бути призначене лікування. Такий порядок є чинним в Данії та Іспанії. Але досить часто, наприклад, у Бельгії, Греції, Ірландії, Люксембурзі, Португалії, Великобританії, Нідерландах лікування застосовується як альтернатива по відношенню до реального виконання покарання, у той час як засудження визнається умовним; але у разі недотримання хворим режиму лікування вирок виконується. Таким чином, наркомани, зобов'язані лікуватися, можуть уникнути суворості покарання і пройти курс лікування.

Відмінною рисою запропонованих концептуальних вирішень завдань із попередження розповсюдження наркотиків у багатьох країнах на сьогодні є прагнення до розробки та реалізації політики рівноваги між репресивними методами, з одного боку, і профілактичними та лікувально-реабілітаційними, з іншого. При цьому наголошується, що репресивні дії повинні розповсюджуватися тільки на незаконний обіг наркотичних засобів і стосуватися осіб, які в ньому беруть участь, а по відношенню до тих, хто страждає на наркоманію, до груп ризику – пріоритетні профілактичні заходи. Наприклад, у національній Програмі комплексного контролю за обігом наркотиків ФРН зазначається, що першим кроком у реалізації міжнародних і національних зусиль повинна стати повна заборона обігу героїну, кокаїну, гашишу. Разом з тим, по відношенню до наркоманів обрано принцип “лікування замість покарання”, тому в країні накопичено позитивний досвід стосовно їх реінтеграції в суспільство.

В Україні на початку нового століття вітчизняний законодавець радикально змінив підхід щодо примусового лікування осіб, які вчинили злочин. Раніше воно застосовувалося лише до наркологічних хворих

(ст. 14 КК УРСР 1960 р.), а тепер – “до осіб, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров’я інших осіб”. Статистичні дані свідчать, що кількість засуджених за “наркотичні” злочини, до яких застосовується примусове лікування, в останні роки значно зменшилася (якщо у 1996 р. вона становила 5 018 осіб (23,3 %), то в 2010 р. – 26 осіб (0,09 %). Це пов’язано, передусім, із вадами законодавства (нечітким формулювання положень ст. 96 КК України) та неоднозначним роз’ясненням закону Пленумом Верховного Суду України (хоча б тому, що ним взагалі не визначено коло осіб, до яких можна застосовувати примусове лікування).

Отже, необхідно внести зміни і доповнення до Кримінального кодексу України та передбачити можливість надання у кримінально-правовому порядку примусової наркологічної допомоги алкоголікам, наркоманам і токсикоманам.

Безумовно, будь-який державний примус не має на меті завдати фізичних страждань. Отже, потрібно докорінно змінити ставлення суспільства і держави до наркологічних хворих. Сьогодні (як і завжди) у формулі дилеми **“карати чи лікувати”** покарання постає домінантою. **Має ж бути навпаки: “лікувати, а потім, можливо, карати”** [7, с. 155–165].

Сьогодні основні напрями політики стосовно наркотичних засобів у деяких країнах відображені здебільшого у національних програмах попередження зловживання наркотиками та їх розповсюдження. Значення подібних програм полягає у концептуальному осмисленні проблеми, методів і можливостей її вирішення, у розробці та комплексному проведенні заходів вирішення двох спільних завдань: зниження пропозиції наркотиків і зменшення рівня потреби в них.

Відмінною рисою організації допомоги наркоманам у державах Західної Європи і США є максимальне підвищення ролі громадських ініціатив. Мала ефективність традиційних лікувальних програм, нестача уваги до адаптації наркоманів до умов нормального життя, необхідність надання допомоги в налагодженні розірваних соціальних зв’язків та інші проблеми, які незадовільно вирішувалися офіційними інститутами, спонукали громадськість шукати нові підходи до вирішення зазначених завдань, знаходити джерела фінансування [8].

В Україні, яка підтримує ініціативи міжнародної спільноти щодо боротьби з розповсюдженням наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів й ратифікувала відомі конвенції ООН 1961, 1971, 1988 рр. [9], усе ж таки існує низка проблем як у законодавстві, так і в державних програмах реалізації політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків.

Так, у Концепції реалізації державної політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на 2011–2015 роки зазначається, що протягом останніх років в Укра-

їні продовжує спостерігатися стійка тенденція до подальшого загострення проблем, пов'язаних із незаконним обігом (культивування наркотиковмісних рослин, розробка, виробництво, відпуск, виготовлення, зберігання, розподіл, торгівля, використання, переміщення на території України та за її межами) наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що створює безпосередню загрозу генофонду нації, забезпеченню правопорядку, національній безпеці країни [10].

Основну загрозу розповсюдженню наркотиків на сьогодні становить як традиційне для України використання нарковмісних рослин – маку та конопель, так і нетрадиційне використання нарковмісних і психотропних лікарських препаратів, які до останнього часу продавалися в аптеках без належного контролю.

Характерною особливістю існуючої наркоситуації є активізація процесу міграції наркоманів і наркоділків територією України й за її межі як у період дозрівання маку та цвітіння конопель, так і в період активізації перетину великої кількості наркотиків через кордон України.

Традиційним напрямом є рішуча нестерпна боротьба з нелегальним розповсюдженням наркотичних засобів. Використовуються різні репресивні заходи, широко застосовуються оперативні акції, форми міжнародного співробітництва. Даний напрям політики забезпечується завдяки вкладанню значних матеріальних коштів і закріплюється кримінальним законодавством, яке передбачає широкий перелік заборон операцій з наркотиками (із суворим покаранням за їх порушення).

Новий напрям – суттєва зміна ставлення до осіб, які страждають на наркоманію. Вживаються заходи, спрямовані на подолання негативного уявлення про наркоманів у суспільстві. В межах державних інститутів проводиться психологічна робота з хворими та їх сім'ями, велику увагу при цьому приділяють заходам щодо соціальної реабілітації. Даний напрям отримує фінансову підтримку з боку держави та закріплюється законодавством про охорону здоров'я і соціальним законодавством. Активно реалізується принцип “лікування замість покарання”, у зв'язку з чим кримінальні кодекси практично всіх європейських країн містять інститут заміни кримінального покарання на лікування.

Здійснюючи боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, Україна прийняла Концепцію, що визначає такі пріоритетні напрями роботи у сфері міжнародного співробітництва з цих питань:

укладення міжнародних договорів у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

приведення законодавства України у відповідність з міжнародним, адаптація національного законодавства до законодавства Європейського Союзу, що регулює відносини у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

налагодження взаємодії з відповідними органами інших країн, міжнародними організаціями для проведення спільних операцій, вжиття інших заходів у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

інтеграція України у світовий інформаційний простір, обмін інформацією з питань боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

упровадження у разі потреби інституту офіцерів зв'язку з питань боротьби з транснаціональною злочинністю, пов'язаною з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [11].

Підтримуючи думку А. А. Музики та О. Н. Гороха, переконані, що внесення зазначених коректив у вітчизняне кримінальне законодавство сприятиме оптимізації відповідальності за “наркотичні” злочини.

Також необхідно підкреслити, що сьогодні в усіх державах триває процес загострення проблем, пов'язаних з наркотиками, що, безперечно, загрожує не тільки здоров'ю людей, а й соціально-економічній стабільності. Злочинність, пов'язана з наркотиками, дестабілізує процес формування демократичних правових держав і більше проникає до різних сфер економічного й соціального життя держав.

Вивчення практики доводить, що непоодинокими є випадки, коли притягнута до відповідальності особа не є наркоманом, хоча й зловживає наркотичними засобами чи психотропними речовинами. У таких справах в акті судово-психіатричної (або наркологічної) експертизи, як правило, міститься висновок про те, що вживання особою наркотиків має епізодичний характер, а тому немає підстав рекомендувати застосування щодо нього примусового лікування від наркоманії. З урахуванням цього та інших обставин, винуваті часом засуджуються до видів покарань, не пов'язаних із позбавленням волі. Видається, що засудженим (і, насамперед, тим, кому не призначено позбавлення чи обмеження волі), навіть якщо вони вживають наркотичні засоби чи психотропні речовини епізодично, проведення відповідного лікування є необхідним. Ситуація, коли покарання призначається без реагування на незаконне вживання цих засобів або речовин, може орієнтувати засуджених на подальше їх зловживання, спонукати до більш жорстоких способів учинення злочинів, що явно не буде сприяти подоланню наркоманії в державі. Тому існує нагальна потреба у прийнятті кримінально-правової норми щодо профілактичного лікування засуджених, які не виявляють ознак наркоманії чи токсикоманії, але викриті в немедичному вживанні наркотичних засобів (психотропних речовин). Це буде кроком у напрямі запобігання наркологічним захворюванням на ранніх стадіях.

Список використаних джерел

1. Сайт Організації Об'єднаних Націй. Статистика ООН / [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

- <http://www.un.org/ru/>.
2. Музика А. А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів / А. А. Музика. — К. : Логос, 1998. — 323 с.
 3. Селиванов М. П. Антинаркотичне законодавство України. Історія, теорія, коментар / Селиванов М. П., Хруппа М. С. — К., Юрінком, 1997. — 351 с.
 4. Бандурка С. А. Наркомафія : уголовно-правовые средства борьбы : [учеб. пособие] / Бандурка С. А., Слинко С. В. — Х. : РИФ “Арсис, ЛТД”, 2001. — 319 с.
 5. Drug abuse and Drug – Related Crimes : some unresolved legal problems / S. K. Chatterjee, Ph. D (London). Reader in Law. — City of London Polytechnic, 1999. — 274 p.
 6. Forbidden drugs. Understanding Drugs and Why People Take Them / Philip Robson. — N. Y. : Oxford University Press Inc., 1998. — 245 p.
 7. Музика А. А. Кримінальна відповідальність за контрабанду наркотичних засобів : порівняльно-правовий аналіз / А. А. Музика, О. П. Горох // Митна безпека. — 2010. — № 2. Серія “Право”. — С. 37–50.
 8. Україна в міжнародно-правових відносинах. Боротьба із злочинністю та взаємна правова допомога / упорядники : В. Л. Чубарєв, А. С. Мацко // Кн. 1 : 36. док. — К., 1996. — С. 155–284.
 9. Соціально-кримінальна характеристика “п’ятої влади”: доповідь, підготовлена групою українських науковців у 1995 р. (основна частина документа оприлюднена в пресі під загальним заголовком “Мафія”) // Вечірній Київ. — 1996. — 3–7, 10 верес.
 10. Концепція реалізації державної політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на 2011–2015 роки : схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 верес. 2010 р. № 1808-р. / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1808-2010-%F0>.
 11. Концепція реалізації державної політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на 2002–2010 роки : схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 січ 2002 р. № 26-р. / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=26-2002-%F0>.

В статье анализируется международное и отечественное уголовное законодательство, осуществлено сравнение разных международных норм, которые регламентируют ответственность за преступления в сфере оборота наркотиков, предложены конкретные шаги относительно его совершенствования.

The article deal with the analysis of the international and domestic criminal legislation, the comparison of the different international norms which regulate responsibility for the drug crimes is carry out, concrete steps concerning its improvement are offered.

Стаття надійшла до редакції журналу 7 червня 2011 року.